

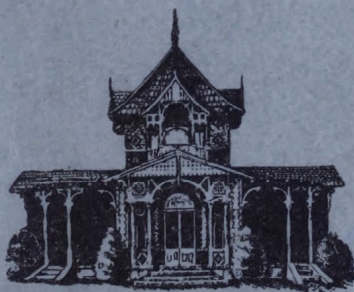
303011

A

KOMÁROMVÁRMEGYEI ÉS VÁROSI
MUZEUM-EGYESÜLET

1900. ÉVI

ÉRTESITŐJE.

Közli:

WESZELOVSZKY JÁNOS

egyleti titkár.

XIV. ÉVFOLYAM.

Spitzer Sándor könyvnyomdája Komárom. 1901—1155.

MAGY. AKADEMIA
KÖNYVTÁRA

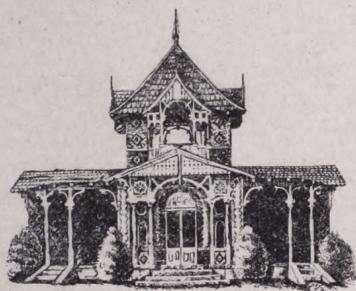

A

KOMÁROMVÁRMEGYEI ÉS VÁROSI
MUZEUM-EGYESÜLET

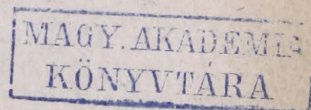
1900. ÉVI

ÉRTESITŐJE.

Közli:

WESZELOVSZKY JÁNOS
egyleti titkár.

XIV. ÉVFOLYAM.

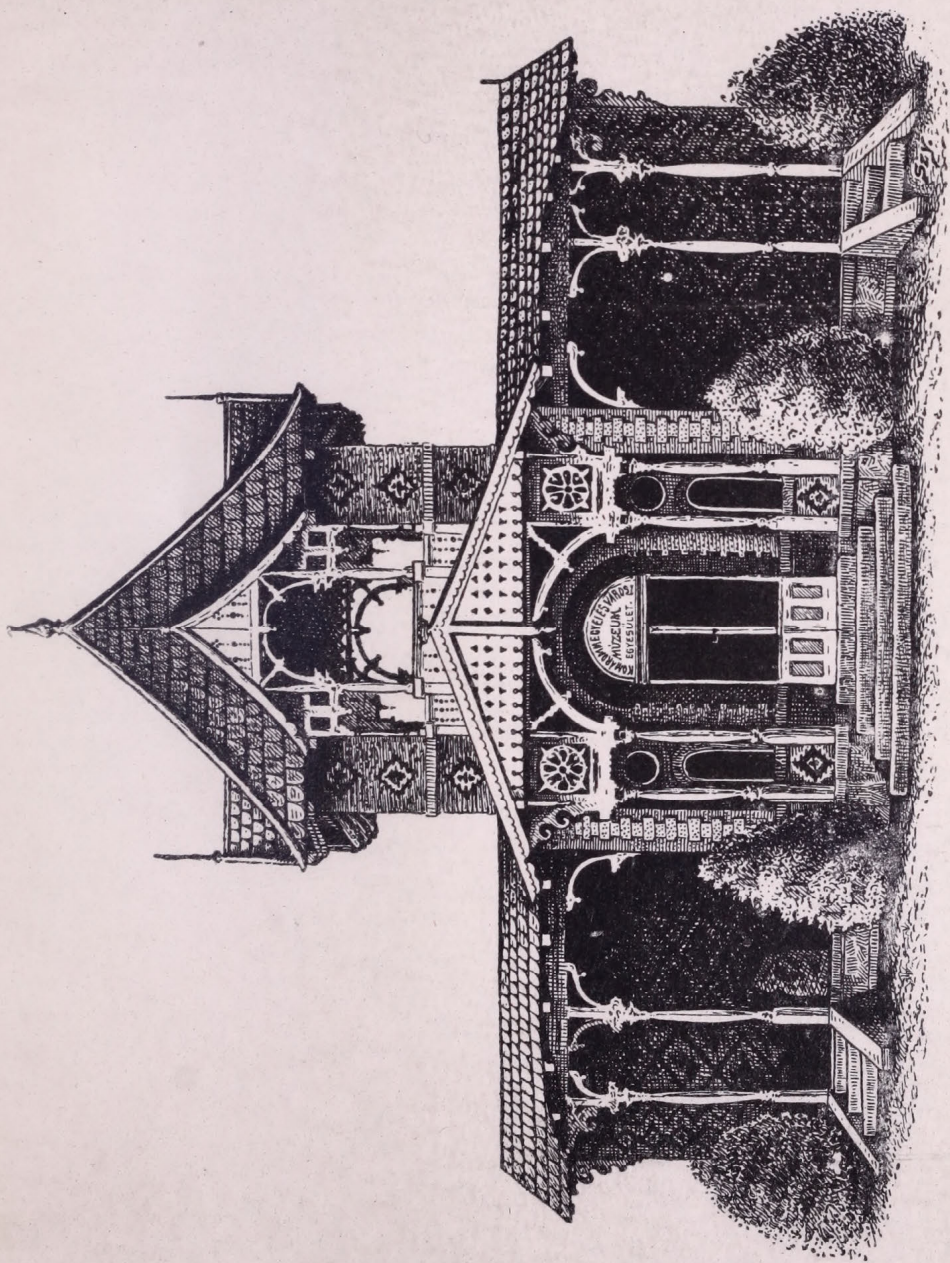

MEGYEI ÉS VÁROSI MÚZEUM.

ELŐSZÓ.

=

— Öt év története. —

Öt éve már annak, a mikor a komáromvármegyei és komáromvárosi történeti és régészeti egylet észrevétlen elszenderült.

Az egylet akkori elnöke és tudós titkára ugyan minden lehetőt elkövettek, hogy az egylet illetén elaléltságát megakadályozzák s a közöny érthetetlen lethargiájából újra felrázzák ezt az igazán jobb sorsra méltó egyesületet, a mely úgyszólván egyedül szolgálja városunkban és megyénkben a magasabb szempontból vett kulturát, azonban minden fáradozásuk hiába való volt.

És ha meggondoljuk, hogy ez a szép multú s oly nemes munkálkodású egyesület már eddigelé is mennyire hozzájárult megyénk szerves megismeréséhez, úgyszólván második fölfedezéséhez: történeti, néprajzi, geografiai és régészeti tekintetben egyaránt; — s ha meggondoljuk, hogy mindezekkel a multat mintegy újra fundamentomul rakta le a jövőnek a jelenben; — végül, ha meggondoljuk, hogy egy ország kulturája nagyban csak úgy fejlődhet és annyit ér, a mennyiben kicsinyben is hazafias odaadással járunk ahhoz és a mennyire szűkebb hazánkban becsüljük azt.

Ha tehát mindezeket meggondoljuk, szinte érthetetlen előttünk azon tetszhalotti aléltság, mely öt év előtt egyesületünket lidércszerűen elnyomta.

Lelki szemeink azonban menten reátalálnak ezen érthetetlen közöny valódi okaira, mihelyt vissza gondolunk azon idők hazai eseményeire. Hiába, hazánkban mindenha a politika és az evvel járó általános áramlat vezette az érdeklődést első sorban s így volt ez öt év előtt is. Akkoron mindenki a magyar nemzet ezeréves fennállásának előestéjén méltózott, az ország nagyban, a vidék pedig kicsinyben. S kit érdekelne tehát a röppenő szentjános bogárka apró fénye, mikor a teljes holdtöltét lesi és annak fénytengerében fürödhet?!

És azután? — Minden ünnep után lelki pihenőre van szükségünk és csak azután térünk ismét magunkhoz avval a sajátos megújhódással, a mely aztán azt a kicsinyke mécesest is újra napnak tekintti, ha valamelyes előszeretet fűzte hozzá bármikor.

Igy volt a közérdeklődés a mi egyesületünkkel is, a mely a bibliai leányzó szerint: nem halt meg, csak elszenderült vala.

Mikor aztán több fáradhatatlan kutatók és régiséggyűjtők, történészeink és hirlapíróink újra költögetni kezdték a szunnyadásba immáron belefáradt közönséget, az újra a régi kedvvel és szeretettel fordult egyesületünk felé s megindult azon lelkesült mozgalom, a melynek fényes eredményéről értesítőnk lapjai mindvégig tanuskodnak.

A mint az az egylettel, ugy történt az egylet meglehetősen gazdag muzeumával is.

Ezen árván maradt gyűjteményt a volt egyl. titkár Gyulay Rudolf sz. benedekrendi tag, gymn. tanár gondozta

még egy ideig tovább, mig nem ő is eltávozott városunkból. Azután pedig Weszelovszky János jelenlegi titkárunk oltalmára bízta. E közben a muzeum először a komáromi ev. ref. Collegiumban, azután a komáromi kir. törvénykezési épület II-ik emeletén volt elhelyezve, mely helyiségek szűkek, butorok és tárgyak elhelyezésére alkalmatlan, de különösen a látni vágyó közönség által csak nehezen hozzáférhetők voltak. Ezen utóbbi körülmény az általános érdeklődésre káros befolyással volt.

Ezen nehézségen akként lett segítve, hogy az egylet kérelmére Komárom szab. kir. város tanácsa, a tudományos törekvések iránti érdeklődésének ezuttal is bizonyítékát adandó, egy kedvező határozattal a tulajdonát képező gróf Esterházy-féle pavillont az egylet muzeumának elhelyezésére díjmentesen átengedte, mely örvendetes engedményt sietett is az egylet felhasználni, a pavillon helyiséget saját költségén átalakíttatta és az ekként biztosított helyiségbe 1900 évi augusztus elsején muzeumát elhelyezte, hol az minden vasárnap és várnegyei közgyűlések napján d. e. 8-tól 12-ig a közönség által díjmentesen megtekinthető.

A muzeum gyarapodása.

A gyűjtemények legnagyobb részt ajándékozások által gyarapodnak.

Az adakozók közül első sorban boldogult Végh Adorján nemes-ócsai volt földbirtokost említjük fel, a ki értékes kő-, bronz- és újabbkori régiségekből állott gazdag gyűjteményét a múzeumnak ajándékozván, az egyesület alapító-tagjai közé állott; csak az a kár, hogy a kérlelhetlen halál 1899. év végén elragadta, benne az egyesület lelkes műbarátot és pártfogót veszített.

Az általa ajándékozott tárgyak:

Kőkori balták, vésők, kalapácsok, hálósúlyok, nagyrészt Nemes-Ócsa határából 114 db.

Kőkori, bronzkori, kelta-edények, bögrék, lámpák, tálak 40 db.

Bronz fibulák, szobrok, diszítések, gyűrűk, kulcsok, eszközök 224 db.

Újabbkori edények, korsók, tálak 56 db.

Csutorák 3 db.

Ezüst ékszerek 4 db.

Baranyay Géza Kurta-Keszi, egy orosz érem I-ső Péter csár jelképével és körirattal.

Nyulási Leó Komárom, egy sárgaréz-gyertyatartó.

Dr. Konkoly Th. Balázs Komárom, néhány db. kitömött madár. Osztrák-Magyar-Monarchia 3 kötet, vadászati lapok.

Wipperfurth Ede, egy kulcs, egy gyermek főkötő, egy réz hajtű, »salus« fölirattal.

Erdélyi István Bök, kőkori bögre, 2 db. kő.

Ifj. Russai József Komárom, egy bomba, lánczczal.

Milch Armin Komárom, Jupiter-dolychenus.

Milch Emma növénygyűjtemény.

Nagy Lajosné 6 drb. Kossuth bankó.

Dr. Mohácsy János Ó-Szöny, kőbalta töredék.

Erneyi Józsa egy almáriom, mely a muzeum közepén áll és tárgyak elhelyezésére szolgál.

Körmendy Ferenczné egy drb. római edénytöredék.

Vétel útján egy kovás fegyver, handzsár, 30 drb. különféle pénz és érem.

Fogadják az adakozók ezuton is köszönetünket.

Pénztári állapot.

Komárom vármegyei és városi muzeum-egylet vagyonát 1900. évig a tagok által befizetett tagsági díjak képezték, mely összeg azonban a fentartási költségeket is alig fedezte; az 1899. évi október 9-én tartott közgyűlés tehát határozatilag elfogadta az állami felügyeletet, mi által kivívta, hogy 1900. évre 400 korona állami segélyben részesült, ugyancsak 1900. évre Komárommegye közönsége 100 korona, a komáromvidéki takarékpénztár 50 korona segélyben részesítette az egyletet, mely összegek a muzeum gyarapítására szolgálnak.

A Komárom vármegyei és városi muzeum-egyesület

1900. évi zárszámadása.

Bevétel

Kiadás

		kor.	fill.			kor.	fill.
1	2 drb. betétkönyv értéke 1900. jun 1.	178	75	1	Asztalos, kőműves, lakatos és egyéb		
2	Államsegély 1900. évre	400	—		munkák	259	60
3	Adomány Jupiter Dolychenus költ- ségeire	30	—	2	Nyomtatványok	29	40
4	Takarékpénztári kamatokból	17	89	3	Postaköltségek	13	20
5	Tagdíjakból 224 félévi díj á kor. .	448	—	4	Utiköltségek, fuvarok s napszámok .	147	—
				5	Leiratási díjak	16	—
				6	Pénztár maradvány	609	44
		1074	64			1074	64

Komárom, 1901. január hó 1-én

Puhr János,
egyesületi pénztáros.

A számadást átvizsgáltuk, rendben találtuk.

Komárom, 1901. május hó 6-án.

Hortobágyi Ágost,
számvizsgáló.

Unger Kálmán,
számvizsgáló.

Az egyesület tisztviselő tagjainak névsora:

Elnök:

Szombathelyi Győző, Komáromvármegye ny. alispánja, kir. tanácsos.

Igazgató:

Baranyay Géza, nagybirtokos K.-Keszi.

Titkár és a régészeti osztály öre: *Weszelovszky János*.

Történelmi osztály öre: *Szendrey Imre*.

Természettudományi osztály öre: *Bottay Kálmán*.

Néprajzi osztály öre: *Bathó Lajos*.

Pénztáros: *Puhr János*.

Számvizsgálók: *Hortobágyi Ágost*, *Unger Kálmán*.

Az igazgató választmány tagjai:

Sárközy Aurél Komárom	Galba Károly Komárom
Tuba János »	Sárkány Ferencz »
Dr. Schnitzer Armin »	Veninger Ernő Ó-Szőny
Ghyezy Dénes »	Alapi Gyula Komárom
5 Gallik Oszvald »	15 Antal Gábor »
Hevessy Bernát »	Domány János »
dr. Berencsy László »	Jánossy Lajos »
Milch Armin »	dr. Bányai Lipót »
Gyulay Rezső Füss	Hérics Márton Ászár
10 dr. Cselley János Komárom	

Tiszteletbeli tagok:

dr. Hampel József Budapest
Jókai Mór
Pulszky Ferencz

Thaly Kálmán
5 Tóth Lőrincz
Vaszary Kolos

Örökös alapító tagok:

Majláth Gusztáv gróf	Lichtenstein János herceg
dr. Cselley János	Milkovich Zsigmond Koronczó
Esterházy Miklós gróf	Nádasdy Ferencz gróf
Esterházy Miklós Móricz gróf	Voetter Ottó.
5 Komáromi I. takarékpénztár	

Alapító tagok:

Gyulai Rudolf Füss	5 Marossy János Tata
Komárom vármegye közönsége	Meszlényi Gyula Szatmár
Komárom város közönsége	Speidler János
Komárom vidéki tak.-pénztár	Végh Adorján

Rendes tagok névsora:

Alapi Gyula Komárom	Csermák Hugó Ács
Asztalos Béla »	Csorba István Nemes-Ócsa
Adler H. Vilmos »	Czéh István Komárom
Antal Gábor »	25 Csetke Béla Grébics
5 Asztalos Aba »	Czirok János Aranyos
Baranyay Géza Kurta-Keszi	Diósy Ede Komárom
Baranyay Mária Bagota	Diósy Antal »
Balázs Károly Böös	Déry Alajos »
Bathó Flóris Komárom	30 Dietz Miklós »
10 Bálint István »	Eibel Antal Füss
dr. Bányai Lipót »	Erdélyi Pálné Bök
Boldoghy Gyula »	Erdélyi Zoltán Komárom
Bathó Lajos »	Erdélyi Gáspár »
Beliczay Endre »	35 Erdélyi Pál Bök
15 dr. Berencsy László »	dr. Fáti Adolf Komárom
Biró Elek »	Fried Kálmán »
Bottay Kálmán »	Fried Jenő »
Bóday Ferencz Kis-Igmánd	Farkas Géza »
dr. Cselley János Komárom	40 Freystadt Oszkár »
20 Cser Vendel Ács	Freystadt Pál »
Csepi Dani Komárom	Fömötör József »

Fektor György Komárom	Konkoly Gábor Elek Budapest
Forster Géza Budapest	Konkoly Béla Komárom
45 Galba Károly Komárom	Karcsay László Nagy-Leél
Gombos Kálmán »	85 Karesay Miklós Komárom
Gaál Arnold »	Kastner Miklós »
Germány Gyula »	Keleti József »
Ghyczy Béla Kis-Igmánd	Kotnes János »
50 Ghyczy Dénes Komárom	Kánia Vilmos Nagy-Leél
Görög Miklós »	90 Lengyel Lajos Komárom
Hérics Márton Ászár	Lázár Pál »
dr. Huszár Gábor Ács	Lőrinczy György »
Horváth József Ó-Szőny	dr. Löwy Győző »
55 Holczmann Arthur Komárom	Losonczy Ödön Budapest
Hittrich József »	95 Lakos Izsó Komárom
Hajagos Andor »	Milkovich Imre Koronczó
Hortobágyi Ágost »	Milch Ármin Komárom
Hegymeghy Béla »	Milch Dezső »
60 Hideghéthy Imre »	Marcza György »
báró Hammerstein Richard	100 dr. Mihola Ferencz »
Haász Bertalan Komárom	Mondada József »
Ipovitz József »	Mikecz Lajos »
Jelinek Salamon »	Markovics Gyula »
65 Jeneý Ernő »	Mikos Nándor »
Jánossy Lajos »	105 dr. Mohácsy János »
dr. Jávör Béla Ó-Gyalla	Nagy Antal Győr
Kun Miklós Komárom	Nagy Antal Nemes-Ócsa
dr. Konkoly Th. Balázs »	dr. Nagy Vilmos Komárom
70 Kluge Ferencz »	Neiszidler Ernő B.-Szakállos
Karvás Emil Budapest	110 Neumann Alajos Komárom
Kirchner Gyula Komárom	Pusztgov Lajos »
Kirchner Mihály »	Puhr Károly »
Kuppis József »	Puhr János »
75 dr. Keő Jenő »	Pollák Zsigmond »
Kőrös Ede »	115 Pick Richárd »
Kriza János »	Párkányi József Keszthely
Kirz Arthur »	Pintér Elek Tata
dr. Kiss Gyula »	Pogrányi Albert Ekel
80 dr. Kolbe Dezső »	Pulay Géza Komárom
Kecskeméthy Jenő D.-Almás	120 Patkó Zsigmond »

Pogrányi József Komárom	Szirányi Béla Komárom
dr. Peredi Géza »	Sárközy Aurél »
Parai Parall Ferenczné Bpest	Szemmelreisz Rezső »
Pap Sándor Komárom	Soós Károly »
125 Rüdiger István »	150 dr. Schuhl Simon Tata
Rész Róbert »	Tuba János Komárom
Rehberger Ignác »	Tóth Imre »
Ruttkay Béla Szt.-Pál	özv. Tahy Károlyné »
Rác József Keszegfalu	Thaly Ferencz Szt.-Mihály
130 Schmidthauer Lajos Komárom	155 Thuri Nagy János Komárom
dr. Schnitzer Armin »	Unger Kálmán »
Schusztér Aladár Keszegfalu	Varju István Kömlőd
Steiner Miklós Komárom	dr. Virágh Gyula Tata
Steiner Dávid »	Virágh Ferencz Komárom
135 Steiner Ignác »	160 Weisz Fülöp »
Szinek Gábor Tömörd	Weil Mór »
Sárkány Ferencz Komárom	Weninger Ernő Ó-Szőny
Ifj. Sulacsik Lajos »	Weszelovszky János Komárom
Szendrey Imre »	Waik János »
140 Szontai Oszkár »	165 Wolf Gyula »
Sessler Dávid »	dr. Wásárhelyi Domokos
Steiner Gáspár »	Zechmeiszter János Komárom
Steiner Gyula »	Zechmeiszter Sándor »
dr. Schlosser Ferencz »	Zámory Béla »
145 Szombathelyi Győző »	170 Zinzenheim Sándor »

Ásatások.

Az ásatások 1899. és 1900. évben csak szórványosan fordultak elő, a nagy-megyeri róm. kath. templom újjá építettén, az alap áása alkalmával több értékes régiség került elő, u. m. egy nagy kulcs, egy gyermek főköttő és egy mellű »salus« fölirattal. Hikich Károly izsapi birtokos szőlőt rigolirozván, 3 drb ősmagyar kengyelvasat találtak, melyek szintén muzeumunkban vannak elhelyezve. Ez évben érdekesebb ásatás tudtunkkal nem volt.

A Komárom vármegyei és városi

„MUZEUM-EGYESÜLET“

ALAPSZABÁLYAI.

I. Az egyesület czime, székhelye és pecsétje.

1. §.

Az 1887. márczius 30-án alakult és a m. kir. belügyministerium által 20605/VII. 1887. sz. a. jóváhagyott alapszabályokkal bíró »Komárom vármegyei és városi történeti és régészeti egyesület« 1900. évi május 6-án tartott közgyűlésében. »Komárom vármegyei és városi Múzeum-egyesület« új elnevezés alatt áll és ujja alakulván, az ezen alapszabályok szerint szervezkedő múzeum-egyesület a korábban létesült Komárom vármegyei és városi történeti és régészeti egyesületnek közvetlen folytatását képezi, annak vagyonát és múzeumát birtokába és kezelésébe átveszi.

Az egyesület czime: Komárom vármegyei és városi múzeum-egyesület s állami felügyelet alatt áll.

Székhelye: Komárom szabad királyi városa, a hol az egyesület múzeuma helyezendő el és a hol az egyesület gyűléseit rendszerint tartandja. Pecsétjének felirata: A komárom vármegyei és városi múzeum-egyesület pecsétje. 1887.

II. Cél és eszközök.

2. §.

Az egyesület célja a Komárom vármegye és város történelmi múltja és a jelennek felderítése, az ezekre vonatkozó történet és régészet iránt való érdeklődés felkeltése, a vármegye területén a régiségek és a műemlékek megmentése, fenntartása és gyűjtése és ezeknek, valamint a megye és város etnographiájának és természetrajzának ismertetése. E cél elérésére a következő eszközök szolgálnak:

a) a vármegye és székhelye őskori római és magyar története és régészetének körébe vágó régiségek és források, oklevelek és szakművek stb. felkutatása és megszerzése, alkalmas helyeken ásatások eszközzése;

b) a vármegye és város etnographiáját és természetrajzát magába foglaló gyűjtemény létesítése és az összegyűjteményeknek egy a székhelyen Komárom-

ban létesítendő állandó megyei és városi régiség könyv- és oklevéltárban való összpontosítása és kiállítása, a nagyközönség számára nyilvánossá tétele és ősmertelése;

c) a vármegye területén feltalálható oly műrégiségek és források, amelyek a muzeum számára meg nem szerezhetők, nyilvántartása, ősmertelése, enyészettől vagy elhúrozolástól megmentése, történelmi értékű romok kellő felügyelete és a végpusztulástól megóvása;

d) a szakirodalom figyelemmel kísérése, hasonírányú egyletekkel az összeköttetés fentartása, választmányi és vándorgyűléseken vagy az egyesület gyűjtemény-tárában: történeti, régészeti, természettudományi vagy etnographiai megbeszélések, nyilvános felolvasások és ily dolgozatoknak közlése;

e) a társulat anyagi tőkéjének gyarapítása.

III. A tagok jogai és kötelességei.

3. §.

Az egyesület tagjai: a) tiszteletbeli, b) alapító és c) rendes tagok.

4. §.

Tiszteletbeli taggá választható, a ki a tudomány, közügyek és közmivelődés terén különös érdemeket szerezvén, az egyesület általa díszbe s java öregbítését várhatja vagy az egyesület irányában tanúsított kitűnő érdemekért a választmány által tiszteletbeli tagnak ajánlatik.

5. §.

Alapító taggá választható, a ki egyszer s mindenkorra 200 korona készpénzben kifizetett alapítvánnyal járul az egyesület céljainak előmozdításához.

6. §.

Rendes taggá választható, a ki magát aláírás útján kötelezi, hogy tagdíj fejében öt éven át egymásután évenként 4 korona összeget fizet be az egyesület pénztárába.

7. §.

Az alapító és rendes tagokat az egyesület egy tagjának ajánlatára a választmány, a tiszteletbeli tagokat a választmány javaslatára az évi rendes közgyűlés választja. Külföldiek megválasztásához a m. kir. belügyministerium jóváhagyása kérendő ki.

8. §.

A rendes tagok kötelezettsége az öt év lefolyása után is fenmarad, ha kilépési szándékukat az utolsó év letelte előtt a titkárnál írásban be nem jelentik.

9. §.

Az egyesület tagjainak jogukban áll a vármegyei és városi muzeumot a nyitási napokon kívül is megtekinteni s annak anyagát tanulmányuk tárgyává tenni, az egyesület közgyűlésein, felolvasásain, kirándulásain részt vehetni, felolvasásokat tartani, indítványokat tenni és szavazni. Az egyesület esetleges kiadványait az egyesületi tagok tagilletményül kapják.

10. §.

Az egyleti választások vagy az alapszabályok megváltóztatása alkalmával azon tagok, kik a közgyűlésen meg nem jelenhetnek, szavazataikat írásban adják be az igazgató választmánynak.

11. §.

Ha valamely egyesületi tag a büntető törvénykönyvbe vagy a társadalom erkölcsi felfogásába ütköző tettet követ el, a választmány javaslatára a közgyűlés által az egyesület kötelékéből kizárható.

12. §.

A kizárási eljárás legalább öt egyesületi tagnak a választmányhoz írásban benyújtott és kellőleg megokolt indítványára indítható meg. A kérdésben a döntéshez úgy a választmányi ülésen, mint a közgyűlésen titkos szavazás útján az összes szavazatok kétharmada szükséges.

IV. Az egyesület kormányzata.

13. §.

Az egyesület ügyeit a tisztikar vezeti az egyesület választmányával karöltve, a közgyűlés ellenőrzése mellett.

14. §.

A tisztikar tagjai: a) elnök, b) igazgató, c) titkár, d) ügyész, e) pénztárnok, f) gyűjteményőrök, g) két számvizsgáló, kiket 5 évre a közgyűlés választ meg közfelkiáltás vagy legalább 5 tag kívánatára titkos szavazás útján.

15. §.

A választmány áll a tisztikarból és az alapító, valamint rendes tagokból mindenkor 5 évre titkos szavazat útján megválasztott 20 tagból. Ha a választmány az 5 év alatt kilépés vagy elhalálozás folytán 12 tagra apadna le, időközben is kiegészítendő 20 tagra, de újból választottak megbízása a többiekével együtt jár le.

16. §.

Az elnök az egyesületet a hatóságok és mások irányában képviseli, a közgyűléseket összehívja és azokon elnököl. A szavazatok egyenlő száma esetén döntő szavazattal bír. Ellenőrzi a társulat tisztviselőinek működését. Jogositva van az egyesület pénztárának megvizsgálására, öröködik az alapszabályok és ügyrend megtartása felett.

17. §.

Az elnököt akadályoztatása esetén az igazgató helyettesíti.

18. §.

Az igazgató vezeti a tisztikar segítségével az egyesület ügyeit, kisebb ügyekben az igazgatónak joga van saját hatáskörében intézkedni és sürgősebb esetekben 200 korona értékig pénzt utalványozhat, — de intézkedéseit tartozik a választmánynak utólag bejelenteni és jóváhagyását kikérni.

19. §.

A választmányi ülést az igazgató hívja össze, rendkívüli esetben joga van azonban azt az elnöknek is összehívni.

20. §.

A választmány határozatát az igazgató hajtja végre, — a hivatalos iratokat ő írja alá a tisztviselők ellenjegyzésével.

21. §.

Az igazgatónak joga van, sőt kötelessége az egyleti pénztárt és gyűjteményeket évenként többször megvizsgálni.

22. §.

Az igazgatót akadályoztatása esetén a titkár helyettesíti, őt illeti a választmányi üléseken a kellő rend fentartása.

23. §.

A titkár a közgyűléseken és a választmány ülésein előadói tisztet végez, a jegyzőkönyvet vezeti, a határozatot végrehajtja, az egyesület levelezéseit az az elnök vagy igazgató megbízásából végzi, az egyesületi tagokról névkönyvet vezet s abban az összes változásokat évenként följegyzi, az igazgató által aláírt utalványokat ellenjegyzí, felügyel az egyesület irattárára és esetleges kiadványaira.

24. §.

A gyűjteményőröktől beérkezett kimutatásokból a titkár egy összkimutatást készít, azt úgy az évi rendes közgyűlésnek bemutatja, mint a törvény értelmében a magyar nemzeti muzeum igazgatóságának és a muzeumok és könyvtárak országos felügyelőségének megküldi.

25. §.

A titkár szerkeszti az egyesület évi értesítőjét.

26. §.

A titkári teendőkkel az egyik gyűjteményőr is megbízható és esetleg évi tiszteletdíjban is részesül, a melynek mennyiségét évenként az egyesület anyagi erejéhez mérten a rendes közgyűlés állapítja meg.

27. §.

Az ügyész az egyesület jogait védi és az elnöktől nyert meghatalmazás alapján jogi ügyekben képviseli.

28. §.

A pénztárnok az egyesület vagyonát kezeli, a pénztár állapotáról a választmányi üléseken jelentést tesz. A bevételekről és kiadásokról számadást vezet, a kiadásokat az elnök utalványozására a titkár láttamozása mellett eszközli s az egyesület vagyoni állapotáról az évi rendes közgyűlés elé részletes kimutatást terjeszt.

29. §.

A gyűjteményőrök számát a szükséghez képest mindenkor az évi rendes közgyűlés állapítja meg.

30. §.

A gyűjteményőr az igazgató-választmány által reábizott gyűjtemény-osztály kezelését leltár felvétele mellett átveszi, a gyűjtemény tárgyait szakszerűen rendezi és gondozza, a működése alatt a gyűjteménybe került tárgyakat a leltárba pótlólag felveszi, minden év végével a felügyelete alatt álló osztály gyarapodásáról jegyzőkönyvet készít, melyet az egyesületi értesítőben leendő közlés és a titkári jelentésben a közgyűlés elé terjesztés végett, a titkár által a választmánynak bemutatja.

31. §.

A gyűjteményőr a leltárilag átvett és időközben bekerült tárgyakért anyagi felelősséggel tartozik.

32. §.

A számvizsgálók a pénztárnok okiratokkal felszerelt számadását és jelentését évenként a közgyűlés előtt átvizsgálják s a vizsgálat eredményéről az évi rendes közgyűlésnek jelentést tesznek.

33. §.

A választmány az igazgató vagy helyettesének vezérlete alatt üléseiben az egyesület ügyeit igazgatja; az ügy- és vagyonkezelést szabályozó részletes ügyrendét megállapítja és az alapszabályok keretén belül a szükséghez képest módosítja; gondoskodik az egyesület vagyonának biztos elhelyezéséről, az évi költségvetést előkészíti és elfogadás végett az évi rendes közgyűlés elé terjeszti, ellenőrzi a pénztár kezelését, a titkárhoz érkező ajánlások alapján megválasztja az alapító és rendes tagokat, tiszteleti tagok választása s egyesületi tagok kizárása tárgyában a közgyűlés elé javaslatot terjeszt, felolvasásokat, előadásokat, tudományos kirándulásokat rendez, esetleges kiadványai szerkesztéséről s az azokra fordítandó összegek meghatározásáról gondoskodik, szükség esetén helyettes vagy segédtisztviselőket választ, az egyesület szolgazemélyzetét fel fogadja s a személyzeti javadalmazásokat megállapítja.

34. §.

A választmányi ülések negyedévenként egyszer, az egyesület ügyrendje által megállapítandó időben hivandók össze, ez üléseken az egyesület minden tagja jelen lehet, felszólalási joggal és szavazattal azonban csak a tisztviselők és a választmányi tagok birnak s a nyilvános ülés egy választmányi tag kívánságára zárt üléssé alakulhat. Halározathozatalra az elnökön kívül legalább hat, a költségvetés megállapításánál és kizáratási indítvány tárgyalásánál tíz szavazásra jogosult tag jelenléte szükséges.

35. §.

Rendkívüli választmányi üléseket az elnöknek bármikor jogában áll három választmányi tag irásban benyújtott kívánságára pedig egy hét lefolyása alatt kötelessége összehívni.

V. Az egyesület közgyűlése.

36. §.

Az egyesület tagjai az egyesület ügyeinek vezetésében való részvételi jogukat közgyűlésen gyakorolják.

37. §.

A rendes közgyűlés évenként az egyesület székhelyén: Komáromban, május hónapban tartatik meg. A választmány határozatára vagy 12 egyesületi rendes

tag írásban, a tárgy megjelölése mellett beterjesztett kívánságára, az elnök két hét lefolyása alatt tartozik rendkívüli közgyűlést összehívni. Az összehívás meghívók útján és valamely helyi lapban közzé téve akként eszközlendő, hogy azok szétküldése és közlése a közgyűlés napját legalább 7 nappal megelőzze. A közgyűlés tárgysorozata a meghívókon mindenkor közzéteendő.

38. §.

A közgyűlés tárgyai: a választások, a titkár jelentése az egyesület lefolyt évi működéséről, a tisztkar, a választmányi tagok és a választmány által javaslatba hozott tiszteletbeli tagok megválasztása, egyes tagok kizárása, az alapszabályok netaláni módosítása, a számvizsgálók és a pénztárnok jelentései az egyesület vagyoni állapotáról és a pénztár kezeléséről, a választmány által előterjesztett évi költségvetés megállapítása s az egyes indítványok tárgyalása.

39. §.

A közgyűlés határozat-képességéhez a tisztkar és választmányi tagok választásánál, kizárási indítvány és költségvetés tárgyalásánál s az alapszabályok módosításánál legalább 20, egyéb ügyeknél 12 szavazattal bíró tag jelenléte szükséges, ennyi számu tagnak meg nem jelenése esetén 14 nap múlva újabb közgyűlés hirdetendő, melyen azután a kitűzve volt tárgyak felett a jelenlevők többsége határoz. Kizárási indítványok felett a szavazás mindig titkosan történik s a döntéshez a szavazatok kétharmada kívántatik meg, egyéb ügyekben a közgyűlés nyilvános szavazással és általános szótöbbséggel dönt. A közgyűlés jegyzőkönyvét az elnök és jegyző, a választmányi ülések jegyzőkönyveit az igazgató vagy helyettese és a jegyző hitelesítik.

40. §.

A közgyűlések, valamint választási ülések nyilvánosak és vándorgyűlésekké is alakulhatnak.

VI. Az egyesület kiadványai és értesítője.

41. §.

Az egyesület vagyoni helyzetéhez képest évkönyvet, muzeumi katalogusokat, tudományos és népszerű értekezéseket, esetleg folyóiratokat bocsát közre, melynek szerkesztéséről és kiadásairól a választmány gondoskodik.

42. §.

Az egyesület összes kiadványait az egyesületi tagok, tagilletményül kapják.

43. §.

Az egyesületi értesítő minden egyleti év végén kinyomatandó és a tagoknak díjmentesen megküldendő.

VII. Az egyesület vagyona és jövedelmei.

44. §.

Az egyesület vagyonát az alapszabályok, bevételeit az alapítványok kamatai, a tagdíjak, az esetleges kiadványok jövedelmei és egyes adományok képezik.

45. §.

Az egyesület a fent felsorolt bevételekből fedezi kiadásait s az esetleges maradványt, a mennyiben a választmány az évi költségvetési előirányzatban felőle másként nem intézkedik, tőkéje gyarapítására fordíthatja.

46. §.

Az alapítványi összegek törzsvagyon jellegével bizván, a muzeum épületének létesítésén kívül semmi más célra fel nem használhatók. Az alapítványok említett célokra csak azon esetben fordíthatók, ha az alapítványi oklevelek más speciális célt nem állapítanak meg.

47. §.

Az egyesület vagyonát csak az egyesület kifizőtt céljára szabad fordítani.

48. §.

Az egyesület alapszabályai csak a közgyűlés által, legalább 20 tag szavazatának általános többségével módosíthatók. A módosított részek jóváhagyás végett esetről-esetre a m. kir. belügyministerhez terjesztendők fel.

49. §.

Az alapszabályokat az egyesület egész igazgatásán vonatkozó részletes ügyrend egészíti ki, melynek megállapítása és az alapszabályok keretén belül eszközölhető módosítása a választmány feladatát képezi.

VIII. Az egyesület feloszlása.

50. §.

Az egyesület feloszlását csak az e célból összehívandó s egy hónappal előbb kihirdetendő közgyűlés határozhatja el. E közgyűlés határozatképességéhez az egyesületi tagok háromnegyed részének jelenléte s a döntéshez a szavazatok

kétharmada szükséges. Határozatképtelenség esetén egy hónap letelte után új közgyűlés hívható össze, melyen a megjelent tagok szavazatának kétharmada dönt.

51. §.

Feloszlás esetén az egyesület vagyona a vármegyei és városi muzeumra száll.

52. §.

A feloszlásra vonatkozó határozat foganatosítás előtt, megerősítés végett a m. kir. belügyminiszterhez terjesztendő fel.

53. §.

A m. kir. kormány az egyesületet az esetben, ha az alapszabályokban meghatározott hatáskörét be nem tölti, vagy túllépi, a mennyiben működésének folytatása az állam vagy az egyesületi tagok vagyoni érdekeit veszélyeztetné, haladéktalanul felfüggesztheti s a felfüggesztés után elrendelendő szabályos vizsgálat eredményéhez képest végleg fel is oszthatja vagy az alapszabályok szigorú betartására a különbeni feloszlás terhe alatt kötelezheti.

54. §.

Az egyesület feloszlása esetén a vagyonának alapszabályszerű hovafordítása tekintetében hozandó közgyűlési határozat jóváhagyás végett a m. kir. Belügyminiszteriumhoz felterjesztendő.

Elfogadtatott az 1901. évi május hó 12-én tartott rendes közgyűlésén.

Weszelovszky János,
titkár.

Szombathely Győző,
kir. tanácsos, elnök.

74173. szám.

Vja.

Látta a magyar királyi Belügyminiszter:

Budapesten, 1901. évi július hó 17-én

a miniszter helyett:

Széll Ignác,
államtitkár.

Történelmi emlékeink.

I.

Az orsz. múzeumegyesülettől Komáromvármegye történelmi emlékeinek következő jegyzékét kaptuk, hogy azokat evidentiában tartsuk és fölöttük hivatalosan is őrkdjünk.

Ács, római caldarium.

Bálvány-Szakállas, templomrom.

Bánhida, r. kath. templom.

Duna-Radvány, ref. templom.

Füzítő, római híd.

Gesztes, várrom.

Gerencsér, várrom.

Kapberek, Vitám várrom. (?)

Komárom, jezsuita-templom freskói Maulpertschtól.

Majk, templom alapfalak.

Nagy-Megyer, r. kath. templom.

Neszmély, két vár romjai.

Ó-Szőny, római emlékek.

Szák, torony.

Tata, várkastély. Faragványos kövek Vértes Szt.-Keresztről a parkban.

Bagota, Szt.-János szobor.

Csém, Czonczóparti vár.

E jegyzék azonban nemcsak fogyatékos, de egyik másik pontjában jelentéktelen emléket fontos színben tüntet fel. Fogyatékos azért, mert pld. hogy egy pár emléket is említsünk: megyénk legbecsesebb és legemlegettebb tört. emlékét a komáromi híres kőszület jegyzékbe se veszi; vagy pld. a leányvári romok, ha ugyan a még minden történelmi kegyelet híján lévő izsaiak hagytak belőle,

bizonyára nevezetesebbek, mint a csémi puszta ezonczóparti afféle avargyűrűi, a melyeket csak nagyító üveggel lehet várromnak nézni. Avagy pld. a héreghi királykút, a lándori kún (kúmai magyarok) temető, a zsitvatoroki béke megkötésének ma is lakható állapotban lévő épülete; Koppány-Monostor romjai, a gútai földvár nyomai, a banai, szolgagyőri vármaradványok stb. s első sorban éppen Komárom világhírű és ősi vára, valamint a vele összefüggésben lévő külső erődök még jegyzékbe se vétettek a központ által.

Végre is nem a központ, hanem a mi feladatunk történelmi emlékeink nyilvántartása és nekünk, ha az megyénk területén találódott: egy darab téglá Valentin korából éppen olyan becses, mint Vitán (és nem Vitam) váromladéka, amely állítólag még a germánok regeszerű ősétől Votántól veszi nevét még ama legenda-szerű időbül, amikor Norikum V. VI. századbéli határa egészen a Vértesekbe elnyult keletfelé s Votán germánjai ezt végvárul emelték vala a népvándorlás első hullámai ellen.

II.

Lássuk tehát ezen alkalommal a fenti jegyzékbe vett régiségek közelebbi magyarázatát.

Ácsen a monostori kapu előtt álló római mértföldmutatón kívül a szőlőkben találtak egy trapézalakú római állomási épületet, valamint a jegesi pusztán római téglavető nyomaira bukkantak. Ismertetve volt részletesen a Kom. Lapokban 1886. 50. sz.

Bálvány-Szakállason a jegyzékbe vett templomromról csak annyit tudunk, hogy egy dombot a határban pusztatemplomnak neveznek; lehet hogy e dombon állt ama Szt.-György templom, amely az 1268-iki diplomában Zakaluson említődik. Római erődjéről a Kom. Lapok 1887. 20. sz. értekezett. Különben Kún László idejében (1285-iki esztergomi érseki arch. följegyzés szerint) királyi udvarnokok, várszolgá és lovásznép lakta s a király a Vág és Dodvág közti földet az esztergomi érseknek adja, a koronázása alkalmával szenvedett károk kárpótlásául. (Gyulai följegyzése.)

Bánhida mostani r. kath. temploma újabb keletű, a régi templom déli oldalán volt románkori ajtót Rómer Flóris műtörténetileg méltatta. A község ősi voltját azonban Béla névtelen jegyzőjének ama leírása is igazolja, mely szerint Árpád »a Vértes hegyláncznak tartott s miután azon átkelt, Bánhidánál megsemmisítette Szvatopluk seregét.« Feszty Árpád nagyméretű festménye, amely

vármegyeházunk disztermének egy oldalát teljesen elfoglalja, ezt a jelenetet ábrázolja. E leírás alapján lőn Bánhida a milleniumi programba is felvéve, amelynek emlékére ama óriás arányu, de hatásában mégis elhibázott Turulmadár diszeleg Bánhida sziklaormán-

Duna-Radvány északi oldalán a barlangi ember korára emlékeztető üregek vannak, amelyek a néphagyomány szerint a tatárjárás idejében, a tört. adalékok szerint pedig az 1471-iki lengyel háboru idején szolgáltak a lakosságnak menedéket. Ref. temploma újabb építmény, noha okkupált szerzet templomnak vallják.

Füzitő római castrumának leírása megolvasható a K. Lapok 1887. 20. sz.-ban.

Gesztes romja a K. Lapok ugyanazon 1887. évi 20. számában van leírva. Tulajdonos oligarchái gyakorta változtak: Csór Tamás, Kanizsay István, Rozgonyi, Ujlaky, Török Imre (Bálint fia) stb.

Gerencsér váromladéka a Vágás és Kisbükk közötti Szépvíz partján ma is látható és az 1446-ban említett domus seu curia Gerencher erre vonatkozik. (Gyulai följegyzése.)

Kapberek pusztán emelkedik a Vértes egyik kópján Vitán vára, amelyet mint már fentebb említettük Votántól származtatnak, de inkább valószínű az 1410-ben említett János, István fia de Vythán (Fejér C. D. X. 5. 66.) Egyáltalán a Radván, Vythán stb. idegen (cseh és morva bevándorló) oligarchák megyénk területén gyakoriak. Különben e vár már fekvésénél fogva is igazai főúri rablóvár lehetett, amit gyakori gazdátlansága is igazol s mikor kényura kipusztult, hol Tatához, hol a gesztesi várhoz csatoltatott az adatok szerint.

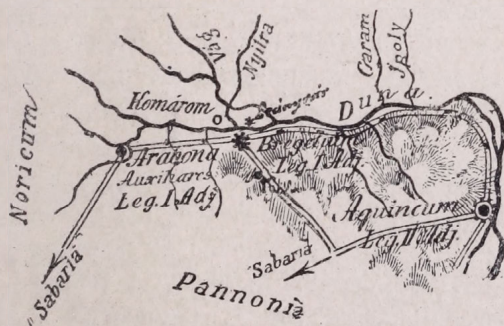
Komárom jezsuita temploma alatt a Szt.-András templomát kell értenünk, miután a régi parochiális templom a mai vidéki takarékpénztár helyén állott. A jezsuiták elűzése után aztán a bencések kapták a kolostort iskolával és a Szt.-András templommal együtt, amelyből hosszú harc fejlődött s végre a város lett a győztes. E harc részletes leírását adja Németh Vilmos gymnasiumunk 1894/95-iki értesítőjében. A Szt.-András történetét pedig Magyar Sulpicz is megírta.

E ma már parochiális templomunknak nemcsak Maulpertsch ecsetje alól kikerült híres freskói, hanem az ötvösművészet 17-18. századbeli több kiváló mesterétől származó szentedényei és állítólag Donner Rafáel híres vésője alól kikerült Flórián czimeres kapuja is följegyzésre méltó.

Majk a Vértések vadregényes ölében, ma a csákvári Eszterházy uradalomé és e főúri család műérzéke amennyire lehetett, meg is mentette e becses romokat. A kolostorudvar, a cellák nagyrésze és az ódon ívezetű s szobrokkal díszített kapu még majdnem ép-ségben van, hanem a híres architecturájú templom már romokban hever. És a még híresebb berendezés, amely a régi hergott-barát-művészet ma is megbámulásra méltó remeke, mai napig látható a komáromi gör. kel. templomban, amely 1787-ben, mikor a többi kolostorral együtt II. József a majkit is eltörölte, árverésen vette meg a műtörténeti becsű berendezést. E kolostor régente premontrei prépostság volt és megyei oklevelekben minduntalan találkozunk birtokaival; később aztán a kamalduli néma barátoké lőn.

Nagy-Megyer, eltekintve attól, hogy Megyer honfoglaláskori vezértől ered, halászati tekintetben volt mindenha nagy szerepet játszó község az öregmultban. (I. Herman O. hal. könyvét.) Ami azonban templomát illeti, e tekintetben Kis-Megyer (szintén Csallóköz) temploma volt régente nevezetes történeti aktus színhelye, amikor ugyanis Zsigmond király jegyesét Máriát ott várta be és jegyzé el és mielőtt Budára visszatért volna: Sárkány Ambrusnál ebédelt meg Nagy-Szarván (Wertler M. följegyzése.)

Neszmély sok tekintetben nevezetes, így pld. Albert király halálán kívül, kit a vérhastól még e hely hírneves bora se mentett meg, nevezetes különösen lőrésekkel ellátott ref. temploma; továbbá Kalin vára, Gete- és Király-kútja, Mátyás akasztó dombja, valamint a kis és nagy Várhegy, amelyekben római leletekre találni maiglan is.

Ó-Szőny v. Bregetium római emlékeit Milch A. fiatal tudós társunk éppen a következő részletes tanulmányban behatóan és igen érdekesen írja le.

Szák mai temploma a déli oldalon levő régi zárda romjairól épült 1785-ben.

Tata várkastélyáról, a Vértes Szt.-Keresztről oda hordott római therma (fürdő) romjairól, valamint a várudvar egyik zugában összehordott római régiségeiről és éppen most rendezés alatt álló gazdag muzeumáról jövő számunkban önálló és illusztrált tanulmányban számolunk be.

Thúri-Szakállason 1268. diploma Szt.-Mihály hires templomát említi.

Bagotán Szt.-János szobra.

Csém, Czonzóparti vár.

Egyáltalán megyénk területén alig van község, amelynek határában »vár« nyoma ne volna, avagy névleg ne maradt volna fel. Ne feledjük azonban, hogy ezek apró földvárak voltak nagybárá, akárcsak a Bácskában a telecskai dombok, avagy a hármás Jászkunságon az ázsiai mintára hányt kurgánok (kúnhalmok.) Lehet, hogy alkalomadtán várnak is beváltak, akárcsak a mai harszombatban a futóárkok és alacsony töltéseik, azonban minden vakondturást ne nézzünk hajdani várnak.

III.

Egyáltalán, ha megyénk területén körülnéztünk, még nagyon sok olyan történelmi emléke botlunk, amelynek tüzetesebb tanulmányozása nemcsak kíváncsi volna, hanem elsőrendű kötelességünk is. Ilyen pld. első sorban az ó-szőnyi castrum környékének alapos kutatása. Mert ha a Leg. I. Adj. Jupiter-dolychenusz tiszteletére oly diszes szentélyt emelt, mint a hogy az alanti tanulmány leírja; továbbá, ha a Leg. II. Adj. Aquincumban a castrumon kívül thermákat és hatalmas amfiteátrumot tartott fenn, semmi kétség, hogy ahhoz hasonló amfiteátrum nyomaira kell találnunk Bregetiumban is, ahol pld. öregebb Valentin császár a tatai (Totis-therma) melegfürdők használatára állandóan tartózkodott és ugy az ő környezete, valamint a légio szórakozási helyül okvetlen kellett amfiteátrumnak is lenni. Sőt valamelyes nyomokra már bukkantunk is és azt hisszük, hogy kutatásaink e tekintetben is teljes sikerre vezetnek.

Vagy pld. a szemközi Leányvár multja sincs egészen tisztázva 1887-iki értesítőnk (6 lap) leírásában, mert illetén nevű erőd a Nagy-Dunamentén több is volt és Dugonics pld. egyik színműve jegyzeteiben erről is tesz említést, mint amely Valentin kéjlaka

volt, ahol barbár háremfélélet tartogatott. S Valentin örökös totisi fürdőzése és közsvényben való kimulása is e mellett szól. Sőt Wertler szerint maga id. Valentin itt valahol Bregetium (Ó-Szőny) táján lőn eltemetve s előbb utóbb reméljük, hogy az ő nagyjelentőségű sirjára is rátalálunk.

Aztán pld. a zsitvatoroki békekötés pontos helye sem egészen pontos. Gyulai ugyan (Ipolyi nyomán) az almási ref. templom helyén volt kolostort teszi e nevezetes történeti aktus színhelyévé. Lehet, de a túloldalról is maradtak fenn erre vonatkozó emlékek. Ez tehát szintén egyik tanulmányi pontunk lészen.

És még egyet. Gyárfás István a Jászkunok ötkötetes történetében (II. III. köt.) bőségesen foglalkozik megyénk területével régi kúnyszempontból. Így pld. magának Komáromnak alapítását is a kúmai magyaroknak v. kumároknak (kunoknak) tulajdonítja (Kumárium v. Komárom.) Adatait Béla névtelen jegyzőjén kívül a diplomák nyomán csoportosítja és pedig alaposan.

Ezek szerint megyénk területén a kunok kétizben való inváziója települt meg. Először a honfoglaláskor Kiewnél őseinkhez csatlakozott hét kún vezér közül egy-kettő (Ketel, Ete, Ócsa stb.) akikről községeink nevei (Kethely v. Ketelhely, Ete stb.) is tanuszkodnak. Ketelvezér veje volt Thege kunvezér is, a mai Konkolyak árpádkori őse. A másik kuninvázió a tatárjárás idejére esik, amikor ide felszorultak; később pedig IV. Béla és V. István versengésiben éppen megyénk területén szerepelnek, mignem IV. Béla a nyitra-parti Nyárhíd (ma Érsekujvár pusztája) kunfalut elpusztítja és fiához Istvánhoz pártolt hűtlen kunjait a Csallóközbe telepíti át. (L. a K. Lapokban 1896—97-ben megjelent erre vonatkozó följegyzéseimet.) Maga Jászfalu pedig éppenséggel a jászok menedéke volt a tatárjárás idejében s buvó üregeik a gyertyános erdő mentén, nagyrészen ugyan már beomladva, ma is láthatók.

Történelmi emlékeink futólagos áttekintését ezzel bevégeztük és jövő számunkban megkezdjük illetén tekintetben is részletes tanulmányunkat: Komárom régi vára, a tatái várkastély, Gesztes és Vitán vára multjának tüzetes ismertetése alapján.

Szendrey Imre.

A bregetiumi Jupiter-dolychenus szentély.

A rómaiak az általánosan ismert görög-római államvallásukon kívül sok mindenféle egyéb vallási kultusznak is hódoltak. Már a köztársaság második felében, de különösen a császárság alatt hódítottak a nép között mindinkább tért a különböző idegen istenségek, melyek egyszerűbb, de természetesebb alapon nyugvó voltuknál fogva jobban kielégítették a szegény szenvedő nép és különösen a folyton harczban álló katona lelki igényeit, mint ama ősi vallás, melynek gazdagabb hivei a legnagyobb fényűzés mellett egészen ellágyulva mindenféle élvezetnek adták magukat; papjai pedig teljes elvilágiasodásuknál fogva már nem voltak képesek a kellő tiszteletet sem maguk és vallásuk részére kivívni.

Igy látjuk meghonosodni egymásután a Mater magna kultuszát, a különböző egyiptomi istenségek, mint Isis, Osiris, Serapis stb. tiszteletét, a perzsa Mithrás és a szintén kisázsiai Jupiter-dolychenus kultuszát.

Ezen utóbbi az, mely bennünket ez esetben kiváltképen érdekel; térjünk tehát mindjárt át ennek és az erre vonatkozó ó-szónyi leletnek közelebbi ismertetésére.

A bregetiumi vagyis ó-szónyi castrum délnyugoti sarkától nem messze kerültek elő ily dolychenus szentélynek maradványai. A falak megmaradt törmelékeit szedték ki a földből, mintegy 3 méter mélységből s ezeknek fekvése után nagyjából

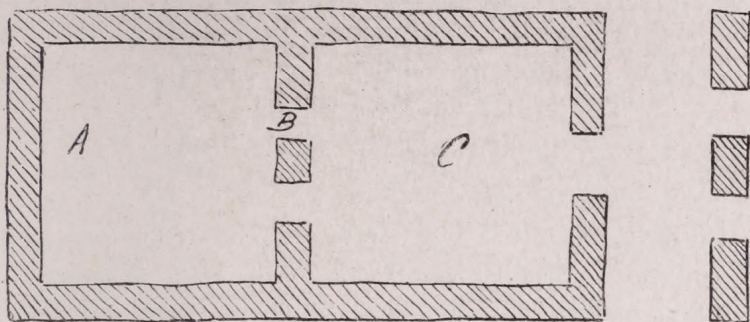

meg lehetett még állapítani a templom nagyságát és beosztását, mit az alanti rajz mutat be.

Az épület hossza 8 mtr., szélessége 4 mtr volt és középen 3 kőből falazott oszlop osztja ketté. Ugyanígyen 3 oszlop állott a bejárat előtt is; és még ezelőtt vagy 10 méternyire 2 faragott kőoszlop némileg díszített fejezettel találtatott. Hanem vajjon ez az utóbbi 2 oszlop hozzátartozott e szentélyünkhöz vagy sem, azt megállapítani még nem lehetett; már azért sem, mert magán a szentély helyén is találtatott sok oly kő és cseréptöredék, a mi semmiesetre sem volt odavaló, hanem csak későbbben került oda sirok elhelyezése céljából, midőn e barlangszerű építmény már régen nem szolgált eredeti rendeltetésének. Ezekre később visszatérünk még.

A Jupiter-dolychenus tulajdonképen »Baal«-nak Mithras szellemben átalakult megrómaiásodott alakja. Az ő személyében tisztelték és imádták a napot, mely mindent lát és ennél fogva mint mindentudó az ártatlanságot pártolja, és az igazságot terjeszti, miképpen sugarai által a világosságot. És a mint a világosság is mindig győzedelmeskedik a sötétség fölött, úgy győzi le ő is a gonoszt, megvédve a jót, gyengét és ártatlant. Mint ilyent, a győzelem istenének is tekintették és így nem csoda, ha a római katona könnyen és szívesen tette magáévá ezt a kultuszt. Már az magában, hogy erős bikán áll, jelképezi nagy erejét, hatalmát; mindenhatóságát.

A Jup.-dolych. kultusza Dolyche-ben veszi eredetét; ez virágzó város volt Commagene-ben, Syria egyik tarto-

mányában, a hol sok és szép templomot emeltek tiszteletére. A commageneiek saját istenüknek mondták, a mint ezt több feliratból látjuk, hol »aeternus deus commagenorum«-nak, a commageneiek örök istenének nevezetik.

Ily feliratok azonban nem csupán Commageneben találhattak, hanem szerte az egész római birodalom területén, a mi azt jelenti, hogy Syria népe, mint buzgó kereskedő nép áruival mindenütt megfordult és oly helyeken, a hova gyakrabban kerültek, vagy ahol esetleg meg is telepedtek, templomokat állítottak istenük tiszteletére és kultuszukat az ottani nép között is terjesztették, a mi annyiival is könnyebb volt, mert ebbeli működésükben a katonaság is sok helyen segédkezet nyújtott.

Tudvalevő dolog, hogy a római hadsereg nem csupán római, vagy itáliai születésű katonákból állott. A meghódított tartományokban és kolóniákban az imperatorok az ottani benszülött lakosságból is toboroztak össze legiókat, melyeket aztán ép úgy, mint a valóságos római legiókat mindenütt az egész birodalomban alkalmaztak, illetve elhelyeztek.

Ezen helyőrségcserékben pedig a kisázsiai legiók nagy szerepet játszottak, mert jó katonák lévén, a rómaiak különösen szerették őket alkalmazni. Noha különben könnyen átrómaiiasodtak, de vallásuk mellett mégis megmaradtak és ők is, mint a kereskedők, templomokat építettek.

De a míg a kisázsiai katonák itt jártak, addig a római legiók nagy része syriai, illetve kisázsiai helyőrségekben feküdt, itt ismerkedtek meg a keleti istenségekkel, melyeknek kultuszait magukévá is tevén, mint Jupiter-dolychenus, Mithras, stb. vallások hivei kerültek haza; itthon nemcsak megtartották, hanem terjesztették is az új kultuszt, melyet a lakosság is kész örömmel fogadott, már azért is, mert ettől több jót várt, mint a mennyiben véleménye szerint a régi vallás részesíthette.

A Jupiter-dolychenus-t úgy szokták ábrázolni, mint egy jobbtelé forduló bikán álló erős, szakállas férfit, bal lábát előre téve, a jobbot hátul hagyva; lábain sarukkal, jobb kezében kettős baltát vagy kalapácsot, bal kezében pedig villámokat, jogart, vagy égő fáklyát tartva; fején

phrigiai főveggel és vagy egészen phrigiai öltözékben, vagy pedig a meztelen test körül csatolt diszes övvel, a vállról lelógó köpenynyel és a lábszárakat védő vérttel.

A bregetiumi szentélyben többféle ábrázolással találkozunk, de fájdalom valamennyi nagyon rossz állapotban került elő, úgyszólván csak töredékek, melyek annál jobban bizonyítják, hogy rombolás és tűzvész pusztították el e templomot.

A főalak, mely a szentélyben az »A«-val megjelölt helyen a hátsó fal közepén állhatott, fehéres duna-almási kőből reliefben van kidolgozva és részben aranyozott. A meztelen derekat öv veszi körül, a vállról köpeny lóg le; a természetes nagyságnak mintegy $\frac{1}{3}$ -a. A bika alatt levő kőlapon a következő felirat olvasható:

I · O · M · D ·

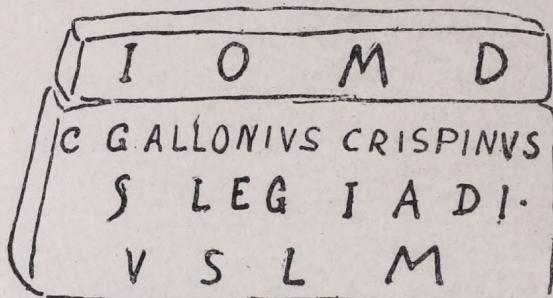
DOMITIUS · TITVS · DEC ·
SELEV · ZEUGMAE · PRO SALVE ·
SVAE ET SVORVM QM · V · S · L · M ·

(Jovi optimo maximo dolycheno. Domitius Titus decurio Selenciae Zeugmae pro salutae suae et suorum omnium. Votum solvit libens libenter meritum.) Melynek értelme az, hogy Domitius Titus, Selencia és Zeugma városok decuriója (tanácsnoka) emelte e szobrot a legjobb, legnagyobb Jup.-dolycheno tiszteletére, az ő és az összes övéi üdvösségére és fogadalmát szíves örömet valósítja meg. (Lásd a nagy dolychenust.)

Egy másik Jupiter-dolycheno alak, mely B helyen a balfelőli középoszlop mellett találtatott, az előbbinél sokkal kisebb — a természetes nagyságnak mintegy $\frac{1}{6}$ -a — teljes pfrig öltözetben ábrázolja Jupiteret. Aranyozásnak nyomai itt is látszanak. Ez

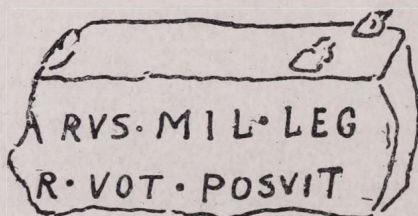
egy szabadon álló szobor volt, szintén kőből faragva, mely talapzatával együtt még egy külön 10 ctm. magas kőalapra volt állítva. A felirat mely részben a talapzatra, részben az alapra van vésve, a következő:

emelte Cajus Callonius Crispinus az első segéd-legio századosa. (Lásd a kis dolychenuszt.)

Egy harmadik kőrelief ábrázolásból (circa $\frac{1}{8}$ nagyságban) az apis és a felirat hiányzik. Ez is aranyozva volt.

Még számtalan kő töredék arra vall, hogy itt mindenestre nagy számban voltak Jupiter-dolychenus szobrok és emlékek; többek között egy kődarabon, melynek felső felületén az apis 2 hátulsó patája még felismerhető, következő betűk olvashatók:

Ezt a kőtöredéket az teszi érdekessé, hogy a paták állásából ítélve itt a bika nem jobbfelé, hanem balfelé fordul, holott a legtöbb ábrázolás jobbfelé állva tünteti fel.

Került elő továbbá egy kis bronz apis, a melyről a férfi alakja teljesen hiányzik ugyan, de a hátán látható lábujjhegyek és talprészek kétséget kizárólag bizonyítják, hogy állott rajta Jupiter-dolychenus. A közelében talált egyéb bronztárgyakból következtetve, itt egy bronz szobor-csoportozat lehetett együtt, mely Jupiter-dolychenust ábrá-

zolta, a mint a gömbön álló Victoria őt megkoszorozza; kiegészíthette ezt még egy pfőnix madár, mint a dolychenus Jupiter hatása alatt újjászületett természetnek jelképe. Meg van a Victoria, a koszorú és főnix is, nemkülönben egy bronz talapzat, melyen ez az egész csoport el lehetett helyezve. Ezen talapzaton elől, hátul felirat nyomai látszanak.

Jupiter-dolychenus mellett, mint társistennőt »Luna«-t, a hold istennőjét, valamint »Juno«-t is tisztelték.

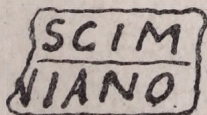
Luna, a hold istennője, a ki szelidségével és jóságával segítségére van Jupiter-dolychenusnak, a nap istennek, jóltevő sugaraival szintén segítve a sötétséget megtörni a világosság, illetve igazság előmozdítására.

Lunának egy teljes bronz mellszobrocskája került elő. Junónak teljes alakja állott ott a szentélyben szintén bronzból, de csak a fej és mell felső része van meg, mint töredék, a test többi része hiányzik. A Victoria, Luna és Juno alkalmazása már a római variációi Jup.-dolych. kultuszának.

A szentélyben találtatott még: egy kőből faragott kis oroszlán, mely egész és ép.

2 terra sigillata (piroscserép) csészécske, szintén ép.

1 nagy cserépedénynek füle

bélyeggel.

1 nagy bronzedénynek szépen diszitett fogantyúja.

1 bronz csőforma tárgy, 85 m|m. hosszú, egyik végén szűk, a másikon tág nyílással és ezen vége felé 1 füllel.

8 egyforma bronzkarika 65 m|m. átmérővel.

1 ezüst lemez, töredéke egy préselt diszítésekkel ellátott táblának.

1 bronz lemez, szintén préselt munka; egy női alak, 1 fej és néhány állati alak tisztán kivehetők rajta.

2 bronz szelenczének töredék darabjai; mindkettő nagyon szép czizellált munkával. Az egyiken MESSO olvasható.

1 kis, vékony bronztányér.

1 bronz katonai elbocsájtó levélnek 2 töredéke.

1 lantnak bronzból készült alsó része.

A szentély kapujának bronz foglalatja; öntött munka levéldiszekkel.

8 drb. bronz csengő, 3 drb. vas kolomp.

2 » kereszt alakú vas, mely alul lyukas; valószínűleg farudra voltak feltűzve.

1 vaslándzsa, 1 vas nyílhegy, 4 vaskulcs, 3 vaskarika.

3 gömb $5\frac{1}{2}$ ctm. átm. bronz lemez belepréselt karikákkal.

6 kupalakú bronzgomb, 1 bronzgomb 5 ctm. átm.

1 fibula, 2 karperecz bronzból, 1 ezüst fülbevaló.

1 stilus, 1 bronzvágó.

1 állványnak alsó része, mely kutyafejeket nyugszik.

1 csontfaragvány tablettnek égett maradványai.

1 Jupiter bronzszobrocska.

1 második Victoria szobrocska töredéke.

2 bronz madár töredéke.

Az ott talált érmek:

1 Hadrianus nagy bronz, 1 Antonius pius nagy bronz.

1 Julia Mamaca » »

1 Constantin II. kis »

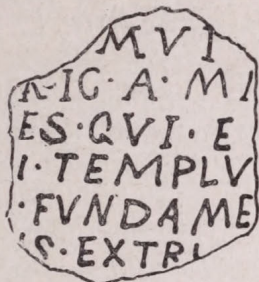
1 Julianus Apost. » »

melyek közül különösen a Hadrianus és a Julia Mamaca érem viselik ugyanazon égési tüneteket, mint a lelet többi tárgyainak nagy része.

Valószínű tehát, hogy a templom virágzásának kora a Kr. utáni második század volt. Julianus idejében pedig már csak elhagyatott rom, illetve barlang volt, mely leg-

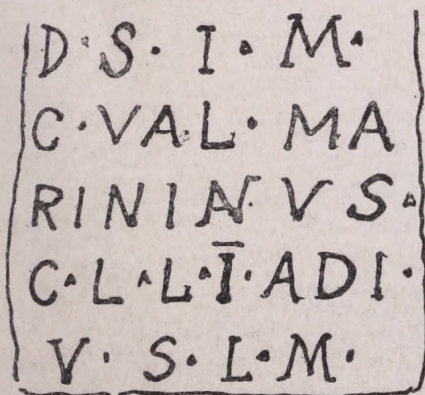

feljebb arra szolgált, hogy mint temetési hely, néhány halottat befogadjon. Így pl. »C« helyen feküdt egy kőlapból összeállított koporsó. Ezen kőlapok közül kettő feliratos, a többi közönséges épületkő volt. A feliratos kövek, melyeknek valamikor más rendeltetésük volt és nem is itt, hanem más helyen állottak, most utánvannak vésve és hozzáalakítva a többi kőlaphoz, hogy jól összeilljenek a koporsó oldalában. Az egyik kő feliratának

éppen csak közepe van meg; fent, lent és kétoldalt a betűk ki vannak vésve.

A másik feliratos kőről a következő olvasható le:

D(eo) **S**(oli) **I**(nvicto) **M**(ithrae), vagyis a legyőzhetetlen Mithras napistennek szentelte Cajus Valerius Marinianus. Ebből pedig azt következtethetjük, hogy Bregetiumban Mithras szentélynek is kellett léteznie; tehát most már fel ennek a kikutatására.

Milch Ármin.

Képeink.

1. *A komárommegyei és városi múzeum új otthonát mutatjuk* be első sorban. Épült 1891-ben, a mikor nagyobb szabásu ipar és gazdasági kiállítás tartatott városunkban, a melyben megyénk legnagyobb birtokosai (Eszterházy Miklós és Móricz) külön gyűjteményes kiállítással vettek részt s ennek diszes elhelyezésére építették ezt az állandó pavillont. Kiállítás után a városnak ajándékozták, az pedig most, a megújulás után, muzeum-egyesületünknek adta új és állandó otthonul.

2. *Dolychenusainkat* Milch Ármin tudós társunk jelen számunkban részletesen ismerteti. A nagy dolychenus eredeti alakjában összeállítva muzeumunk tulajdona, a kis dolychenusokat pedig Milch Ármin magánmuzeumából másoltam le; nemkülönben Luna Viktória stb. antik szobortöredékeit is. Dolychenusaink ritka becsét igazolja az, hogy ezeken kívül csak a nemzeti muzeumban található még, az is csak bronzlemezen, a mely a kömlődi leletekkel került fel s egyáltalán Carnuntumon kívül még dolychenusra csakis mi találtunk Bregetiumban és környékén.

3. *Szent-Andrásról* nevezett plébánia-templomunk régi alakját is megörökítettem. E viharos múltú templomot hajdan a Jezsuiták építették. Mikor aztán a reformáció 1562—63. táján Huszár Gál vándorprédikátor hatásos buzgólkodása folytán városunkban is rohamosan elterjedt, szekeres gazdáink ősei: a naszádosok, hajóvontató és fuvarozó szekeresek — tulsulyban lévén — első templomul a Szt.-Andrást foglalták le maguknak. Azonban Oláh Miklós esztergomi érsek addig járt-kelt Bécsben, mignem sikerült Huszár Gált a várórséggel kiűldöztetnie városunkból és a Szent András ismét a jezsuitáké lőn. Az 1763-iki földrengés azonban

teljesen romba dönté, majdnem félmillió kárt okozva a jezsuitáknak, a kik azonban — dicséretükre legyen mondva — oly pazarul építették fel újól, hogy akkori hazai följegyzések szerint az ország legszebb és legnagyobb temploma vala. A későbbi földrengések, de leginkább az 1848-iki nagy tűzvész ismét elpusztítá ékességét, a melyet nagyjából csak 1860-ban nyert vissza s ez az, a mit rajzunk megörökít. Ezen alakját aztán 1896-ban, a millenium emlékre, a mai egységes és diszes kiképzéssel cserélte fel. Megújítója részben a város, de nagyobbára gróf Majláth Gusztáv h. plébános, a jelenlegi erdélyi püspök vala, a ki városunkban rövid pár évi ittléte alatt is sok nagylelkű cselekedettel örökölté meg emlékezetét. A restaurálás munkálatait Mikos Nándor építész végezte.

4. *Az evangélikus templom* régi alakját szintén bemutatjuk. Multja röviden a következő: e hajlék lutheránus polgártársainknak már a harmadik ájtatoskodó otthona. Az elsőt 1649-ben építették közvetlen a vár mellett, a belső sánczokon kívül lévő pusztatelden. Ennek magyarázata az, hogy az evangélikusok voltaképpen az első protestánsok voltak nálunk, amennyiben Luther föllépte után (1517.) hamarosan kerültek várórségünkbe a német birodalom belsejéből olyan zsoldosok, a kik már a megújodott vallásban nevedének. Más oldalról, ama időkben a katonák hét, tíz, husz éven át stb., sőt életfogytiglan is katonáskodának, tehát megnősültek s családjaikkal járták a még akkoron óriás Habsburg birodalmat. S így volt ez Komáromban is, a hol a vár körül egész kis katonai külvárost laktak; e katona negyedben épült az első evangélikus templom, a melyet azonban a vár erődtímenyeinek kiterjesztése alkalmával — a várparancsnokság lerontatott, a nélkül, hogy valamelyes kárpótlást adott volna. Második kőtemplomunk pedig a mai vidéki takarékpénztár fundusán épült 1653-tól 1658-ig. Ez a szép sugártornyos templom régi komáromi rajzokon is látható s fentartási alapja két sessió föld vala, a melyet Ermann János ötvös és Borbély Simon ajándékozának. Ettől a templomtól 1672-ben gróf Széchenyi György primás fosztá meg őket, átadva azt a jezsuitáknak, a kik Szent János oltalmába ajánlották s birták a nagy földrengés idejéig. Földjét pedig, a hitközségi adatok szerint, a város adatta el s árát saját használatára fordítá. Azután majd száz évig templom nélkül maradtak s a nagy földrengés

idején (1763.) a régi temetőben (Rozália-tér) építettek egy deszka imaházat s azt a földrengés elmúltával a jezsuiták karhatalommal szedték le fejük felül. (Jókai az »Elátkozott család«-ban meghatóan írja le az akkori komáromi időköt és vallási villongásokat.) Közbejött a pápens, a szabad vallásgyakorlat s a Vágduna során nemes Megyercesy István uram udvarát bérelték ki évi 25 frtért, amelyen aztán egy ideiglenes faimaházat emeltek. A mai harmadik kőtemplom alapját aztán 1795. jun. 24-én tették le s 1798. jan. 14-én avatták fel méltó parádéval. Tervezte Krausz János pesti építész s belé került százezer váltó forintba, a mit a hitbuzgóság hozott össze széleskörű gyűjtés útján. Legujabban 1899-ben aztán az újra fellángolt hitbuzgóság tornyot is emelt reája, a melybe három széphangu, ajándékba kapott ágyuérczből való harangokat öntetett; sőt legutóbb diszes orgonával is fölszerelték templomukat, Isten nagyobb dicsőségére.

5. *A Sárkány-kápolna* a régi kisdunai fahid lejáróján az Erzsébet-sziget érdekes emléke vala, a csöndes áhitat számára. A rakpart építése, a kisdunai ujevashid munkálatai azonban egészen eltemették s az összeszorított Duna kiöntései is veszedelmesen mosták, így tehát le kellett rombolni. Rajzunk megörökíti az utókor számára. Ezen kis ódon kápolna fogadalmi emlék vala. Ugyanis Nemes Sárkány János és István földbirtokosok és komáromi gabonakereskedők az alföldön jártukban hajótörést szenvedtek. A szerencsés megmenekülés örömére aztán 1815-ben Nepomuki Szt. János, — mint a viziutasok védszentjének tiszteletére, a szigeten Szt. János kápolnát emeltek s a városnál gondozásra megfelelő alapot tettek le. E tőkésített gondozási alap aztán azóta úgy kinőtte magát, hogy abból 1900-ban Sárkány Ferencz főkapitány az alapítók egyenes utóda 6000 korona költséggel új kápolnát emelt, néhány méterrel közelebb a főúthoz és magasabb, szilárdabb alapon. A csinos kis román-stylű új kápolna Halász József építész műve s stylszerű művészi kifestésével pedig Herdics Ferencz és Vályi Lajos fiatal piktoraink remekeltek.

6. *A majki kolostor* romjaiból a torony dűledékét szintén bemutatjuk. (L. a tört. eml. leírását.)

7. *Bregetium* vagyis Ó-Szőny és környékének római korbeli térképkivonatát szintén reprodukáljuk, a mely több rendbeli történelmi visszaemlékezéseinkhez jó útmutató.

8. *Csokonai Lillájáról* emlékezünk még meg utoljára és mutatjuk be miniatúr képen is azon alkalomból, hogy régen keresett arczképét, Lilla egykori házában, akkor Rozália-, ma Kossuth-téren (Kaliczaház) megtaláltuk a minapában. Csokonai Vitéz Mihály, mint vándorpoéta 1797-ben vetődött városunkba, a hol akkor Ferencz császár gyűjté egybe és ülteté lóra a magyar nemességet a francziák ellen, a kik Bécsből őt magát is ide szoritották. Csokonai lelkesítő ódákat irt a „Nemes Magyarság Felülésére“ s ezek közül egyet elszavalt az insurgensek zászlójának felavatási parádéján, a kollegium udvarán, a város akkoron kikiáltott legszebb leánya: Vajda Juliska, a ki Vajda Pál szenátornak, különben módos gabonával kereskedő kalmár és hajóácsnak

(super) leánya vala. Ez a Vajda Juliska lett a későbbi Lilla, a kit Csokonai egész kötetre való versben énekelt meg. Csokonait különben Vajda Juliskával közelebbi ismeretségbe nagynénje, Bédiné Fábrián Juliánna, ama kor híres nőköltője hozta s előbb annak a házában, azután az öreg

Vajda portáján (ott valahol a Tó-utca táján) is naponta együtt turbékolának. Ez az udvarlás kilencz hónapig tartott egyhuzamban s némi megszakítással még két hónapig. Tizenegy hónap untig elég egymás megismerésére és hűségük kipróbálására s e tekintetben egyik részről se volt hiány. Csokonai-

nak azonban nem volt biztos állása, már pedig az öreg Vajda (hét gyermek apja, Juliska volt a legkisebb) nem volt hajlandó ingyenélő vőt tartani és bármint becsülte azt a „jóraláló, de élhetetlen poétát“, azalatt, míg Csokonai állás után szaladgált a Dunántul, Juliskát erővel és dispenczióval összeházasította Lévai István duna-almási gazdag fakereskedővel, aki üzlettársa és beteges agglegény vala, tehát jó párti kalmár ember leányának. Csokonai, mihelyt Csurgón segédta nári állást kapott, tüstént futott Lillájáért de már későn volt, az Duna-Almászon asszonykodott. Ekkor irta a költő legszebb versét a Reményhez (Földiekkel játszó égi tünemény stb. Lillák, trillák Isten véletek!) Csokonai aztán pár év mulva a Dunántulról nagybetegen (tüdővésztes volt) hazavánszorgott a Tiszántúlra Debreczenbe, ahol 1805-ben végperczéig Lillát emlegetve kiszenvedett. Lilla pedig hasztalan várta az élőfa dőlőt s beteges ura

mellett elhizva buslakodott 1798 tól 1844-ig, amikor nagy vagyonnal maradt özvegyen. Ekkor magas kora daczára, kitört belőle a boldogság után való késői vágyódás s újra férjhez ment Végh Mihály - hetényi ev. ref. espereshez, a ki azonban vagyonát rohamosan pusztítá, tehát elvált tőle s beköltözött komáromi házába. Innen, halálát érezve, ingóságait nagyrészből az atyafiságnál hagyva, Duna-Almásra ment, ahol szintén háza volt és szőlője. Ott halt meg 1856-ban, 78 éves korában, végelgyengülésben s ott pihen a hegyoldali temetőben diszes sírkő alatt. Szőlőjét és utána felmaradt ereklyéit Kecskeméthy Jenő duna-almási ref. lelkész tudós társunk, a ki maga is többszörös rokona, szerezte meg és a Lilla-pincze fölötti nyárilakban egész kis Lilla-múzeumot rendezett be; megmentve, ami még az utóbbi huszonöt év alatt irodalomtörténeti és történetirodalmi tekintetben becses reliquia gyanánt megmenthető vala.

Szendrey Imre.

VÉGSZÓ.

Alapszabályaink értelmében, egyletünk tagjai kivétel nélkül díjtalanul — tagilletményül — kapják minden kiadványunkat és így a jelen értesítőt is, amely a megújhodott egyesületnek elmúlt öt évről számol be írásban és képbén.

Jelen értesítónket azonban, — tekintettel arra, hogy egyletünk múltjának, jelenének s egyáltalán működésének is könnyen áttekinthető ismertetője, — megküldtük nemcsak egyletünk ezidőszerinti tagjainak, hanem azoknak is, akik a múltban szintén egyletünk tagjai valának, de az elmúlt öt év folyamán kimaradoztak. Valamint azoknak is megküldöttük, akikről tudjuk, hogy a kultur munkálkodásnak és illetén együttérzésnek barátai, hívei és hazafias pártolói.

Együttal kérjük mindazokat, akik akár rendes tagjaink, akár belépni szándékoznak egyletünkbe, jelen értesítónket ismerőseik körében is terjeszteni sziveskedjenek, hogy vármegyénk eme egyetlen magasabb kultur-egyesülete értelmiségünket teljes számban együtt lássa.

Bejelentések az egyleti titkárhoz intézendők.

TARTALOM.

	Oldal
1. Előszó (Öt év története)	3
2. A muzeum gyarapodása	6
3. Pénztári állapot	7
4. Tisztviselők és tagok névsora	9
5. Ásatások	12
6. Egyleti alapszabályok	13
7. Történelmi emlékeink	22
8. A breg. Jupiter-dolych. szentély	28
9. Képeink	36
10. Végszó	41

